

КРИТЕРІЇ, РІВНІ, ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ФІЗИЧНОГО ЗАХИСТУ ВІД «ДРОНІВ»

CRITERIA, LEVELS, AND INDICATORS CHARACTERIZING THE FORMATION OF READINESS OF FUTURE OFFICERS FOR PHYSICAL PROTECTION AGAINST DRONE ATTACKS

У статті висвітлено результати дослідження, спрямованого на наукове обґрунтування критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх офіцерів до фізичного захисту від атак дронів-камікадзе як новітньої загрози в умовах сучасного бойового простору. Практичний досвід ведення бойових дій в умовах «гібридної війни» переконливо засвідчує, що без належної підготовки до протидії «дронам» і реалізації заходів фізичного самозахисту зростає ймовірність втрат особового складу та знижується ефективність виконання завдань за призначенням.

З урахуванням специфіки екстремальних умов службово-бойової діяльності обґрунтовано сутність готовності до фізичного захисту як інтегративного особистісно-професійного утворення, що поєднує когнітивний, мотиваційно-ціннісний, операційно-діяльнісний та вольовий компоненти. Сформульовано систему критеріїв і відповідних показників, які дають змогу здійснювати цілісну діагностику стану готовності курсантів вищих військових навчальних закладів і закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України до ефективного реагування на загрозу з боку безпілотних літальних апаратів типу «дронів-камікадзе». Представлено характеристику рівнів сформованості готовності (високого, середнього, низького) з урахуванням інтегративних проявів фізичної, спеціальної фізичної, психофізичної та професійно-прикладної підготовки майбутніх офіцерів.

Обґрунтовано доцільність розроблення та впровадження комплексних освітньо-тренувальних програм, спрямованих на розвиток здатності до фізичного самозахисту в умовах реальної загрози атак дронів, що потребує оновлення підходів до професійної (індивідуальної, службової) підготовки в інституціях сектору безпеки і оборони України.

Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають: поглиблене вивчення психологічних механізмів самозбереження в умовах загрози ураження бойовими дронами-камікадзе, зокрема розвитку професійної стресостійкості, емоційної стабільності та здатності до самоконтролю; розроблення та апробація інтегрованих програм психофізичної, спеціальної фізичної та тактико-спеціальної підготовки, спрямованих на підвищення готовності до самозбереження в умовах динамічних змін тактики противника і застосування високотехнологічних засобів ураження.

Ключові слова: готовність, критерії, рівні, майбутні офіцери, самозбереження, фізичний захист, дрони-камікадзе, бойова підготовка, професійна компетентність.

The article presents the results of a study aimed at providing a scientific rationale for the criteria, indicators, and levels of formation of future officers' readiness for physical protection against attacks by kamikaze drones as an emerging threat in the context of the modern battlefield. Practical experience of conducting combat operations under the conditions of "hybrid warfare" convincingly demonstrates that, without adequate preparation for countering drones and implementing measures of physical self-protection, the probability of personnel losses increases significantly, while the effectiveness of accomplishing assigned tasks decreases.

Taking into account the specifics of the extreme conditions inherent in service and combat activities, the essence of readiness for physical protection is substantiated as an integrative personal and professional construct that combines cognitive, motivational and value-based, operational and activity-related, and volitional components. A system of criteria and corresponding indicators has been formulated, enabling a comprehensive diagnosis of the state of readiness among cadets of higher military educational institutions and institutions of higher education with specific training conditions within the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to respond effectively to threats posed by unmanned aerial vehicles of the "kamikaze drone" type. The characteristics of the levels of readiness formation (high, medium, low) are presented, taking into consideration the integrative manifestations of physical, special physical, psychophysiological, and professionally applied preparedness of future officers.

The feasibility of developing and implementing comprehensive educational and training programs aimed at enhancing the capacity for physical self-protection under the conditions of real threats posed by drone attacks has been substantiated. This necessitates the revision of approaches to professional (individual and service) training within institutions of the security and defense sector of Ukraine.

The prospects for further research in the selected area of scientific inquiry include: an in-depth examination of the psychological mechanisms of self-preservation under the threat of strikes by kamikaze drones, in particular the development of professional stress resilience, emotional stability, and the capacity for self-control; as well as the design and testing of integrated programs of psychophysical, special physical, and tactical-special training aimed at increasing readiness for self-preservation in the context of dynamic changes in enemy tactics and the employment of high-tech means of destruction.

Key words: readiness, criteria, levels, future officers, self-preservation, physical protection, kamikaze drones, combat training, professional competence.

УДК 159.9.07:796-053.7:616

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/85.1.20>

Головков О.М.,

канд. юрид. наук,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Донецького державного університету
внутрішніх справ

Карпенко О.М.,

ст. викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Донецького державного університету
внутрішніх справ

Корольов А.В.,

ст. викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Донецького державного університету
внутрішніх справ

Олексієнко С.В.,

викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Донецького державного університету
внутрішніх справ

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку воєнно-політичної обстановки, стрімкий прогрес цифрових технологій обумовлюють трансформацію форм і способів ведення бойових дій. Одним із визначальних чинників, що суттєво впливають на бойову ефективність підрозділів та рівень безпеки особового складу, стало широке застосування безпілотних літальних апаратів різних типів, від тактичних розвідувальних комплексів до ударних дронів-камікадзе. Практика бойових дій останніх років, зокрема досвід «гібридної війни», локальних і регіональних конфліктів, переконливо засвідчила, що наявність навичок протидії безпілотним загрозам є важливою передумовою збереження боєздатності та зниження рівня втрат серед особового складу представників Сил безпеки і оборони України.

У цьому аспекті особливої актуальності набуває питання професійної підготовки майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України як безпосередніх командирів, що передбачає не лише володіння засобами технічної протидії безпілотним системам але й формування готовності до фізичного захисту від «дронів». Така готовність є комплексним інтегративним утворенням, що поєднує спеціальні знання, вміння, навички, психофізичні якості й професійно значущі риси особистості, спрямовані на своєчасне розпізнавання загрози, ухвалення адекватних рішень та виконання дій щодо збереження життя та ефективного виконання завдань за призначенням.

Разом із тим аналіз науково-методичної літератури (В. Власюк, О. Кириченко, В. Коваль, М. Медвідь, Ю. Самсонов, О. Хацяк та інш.), бойового досвіду Сил безпеки і оборони України (Національної гвардії України, Національної поліції, Служби безпеки України, Збройних Сил України) свідчить про недостатній рівень методологічного й практичного обґрунтування критеріїв, рівнів та показників сформованості зазначеного виду «специфічної» готовності.

Більшість наукових напрацювань у сфері протидії безпілотним системам стосуються переважно технічних аспектів – засобів радіоелектронної боротьби, фізичного ураження дронів, застосування захисного обладнання. Натомість питання педагогічної діагностики, визначення якісно-кількісних характеристик рівнів готовності майбутніх офіцерів до самозбереження від атак бойових дронів-камікадзе (психофізичний аспект) в екстремальних умовах службово-бойової діяльності, залишається недостатньо розробленим.

Визначення чітких критеріїв, рівнів і показників сформованості відповідної готовності є необхідною умовою для проектування змісту, форм і методів професійної підготовки, об'єктивного моніторингу її результативності, а також для забезпечення високого рівня безпеки та боєздатності підрозділів

в реаліях сьогодення. Саме ці обставини зумовлюють доцільність проведення системного дослідження, спрямованого на наукове обґрунтування критеріїв, рівнів і показників сформованості готовності майбутніх офіцерів до самозбереження від атак бойових дронів-камікадзе в екстремальних умовах службово-бойової діяльності, як важливого складника їхньої професійної компетентності. Дослідження виконано відповідно до плану ініціативної науково-дослідної роботи на тему «Фізичний захист» (шифр «Вживання»).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика протидії безпілотним літальним апаратам, зокрема дронам-камікадзе (надалі БПЛА), в останнє десятиліття набула особливої актуальності у військово-наукових дослідженнях провідних країн світу. У сучасних умовах ведення гібридних і високотехнологічних конфліктів дрони стали не лише засобами розвідки але й одним із основних інструментів нанесення раптових і уразливих ударів по особовому складу та критичних об'єктах цивільної та оборонно-промислової інфраструктури.

Перші систематизовані підходи до розроблення технологій протидії малим ударним БПЛА розглядаються у працях М. Волкова [1], В. Пономарьова [2], С. Гончаренка [3] та інших учених і практиків (А. Белай, А. Колесник, Д. Куровський, О. Луньов, В. Нікітчин), які зосередилися на технічних засобах виявлення і знищення дронів, однак практично не приділяли уваги підготовці особового складу до фізичного самозахисту в екстремальних умовах службово-бойової діяльності (СБД).

У наукових працях дослідників: А. Сердюка, В. Шпака [4], М. Кузнецова [5] (та інш.: С. Гончаренко, О. Печененко, Я. Ярошенко, О. Блискун), аналізується тактика використання дронів-камікадзе та моделювання загроз у різних умовах театру бойових дій. Зокрема, автори акцентують увагу на необхідності створення комплексних тренінгових програм, що поєднують засоби інженерного захисту, тактичної евакуації та психологічної готовності до раптового удару з повітря.

Інтерес викликають також дослідження зарубіжних науковців: Р. Scharre [6], J. Horowitz [7], S. Zakrzewski [8], які у своїх роботах обґрунтовують концепцію «автономної смертоносної зброї» та вказують на зростання значення індивідуальної стійкості військовослужбовців перед обличчям дронів-камікадзе. Водночас, ці дослідження зосереджені переважно на етичних і правових аспектах, а не на педагогічних інструментах формування саме – фізичної готовності до самозбереження.

В українській військово-педагогічній літературі протягом останніх років опубліковано низку праць, що розкривають проблематику професійної підготовки майбутніх офіцерів до дій в екстремальних умовах службово-бойової діяльності. Так, учені:

О. Khatsaiuk, М. Medvid, В. Maksymchuk, О. Kurok (та інш.) [9], Ю. Самсонов, Ю. Белашов, О. Хацаюк, К. Задорожний (та інш.) [10], О. Хацаюк, О. Коломоець, В. Гогоць, В. Кузьменко, С. Олексієнко [11], М. Medvid, О. Khatsaiuk, К. Sydorchenko, S. Vorok, А. Kernas, М. Borovuk [12], приділили значну увагу техніці та тактиці протидії озброєним супротивникам у ближньому бою, що частково перетинається з питаннями самозахисту в умовах обмеженої мобільності та просторового контакту. Водночас питання готовності до самозбереження від високошвидкісних автономних ударів БПЛА залишаються фрагментарно висвітленими.

Дослідження учених: С. Вороніна, О. Степаненка [13], С. Білецького, І. Приходька [14], В. Ковальчука, Т. Андрущенко [15], стосуються психологічної складової бойової готовності та стресостійкості, однак визначення чітких критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності саме до самозбереження від атак дронів-камікадзе у системі військової підготовки поки що не набуло достатньої наукової розробки.

Окремі аспекти, зокрема організація тренінгів з евакуації, укриття, ухилення та відпрацювання алгоритмів дій при раптовій атаці, розглядаються у стандартах НАТО (STANAG 2282, NATO Air Defence Handbook), проте адаптація цих підходів до українського контексту потребує подальших комплексних досліджень.

Таким чином, незважаючи на наявність значного масиву робіт, у науковій літературі відсутня цілісна система діагностики, що дозволяла б чітко визначати рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів до фізичного самозбереження від атак дронів-камікадзе як елементу їхньої професійної компетентності. Це зумовлює необхідність розроблення критеріїв, показників та рівнів готовності з урахуванням сучасних загроз і специфіки екстремальних умов службово-бойової діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростаючу увагу наукової спільноти до проблематики професійної підготовки майбутніх офіцерів у розрізі гібридних загроз і застосування безпілотних бойових систем, питання формування готовності до самозбереження від атак дронів-камікадзе в реаліях сьогодення залишаються фрагментарно висвітленими. Наявні дослідження переважно зосереджуються на: загальних принципах підвищення безпеки особового складу в бойових умовах; окремих аспектах психологічної стійкості та тактичної підготовки; фізичній витривалості військовослужбовців у стресових ситуаціях.

Проте відсутнє комплексне наукове обґрунтування критеріїв, показників і рівнів готовності до самозбереження саме від атак дронів-камікадзе як специфічного засобу ведення бойових дій, що: відзначається високою швидкістю атаки й складністю

для візуального виявлення; потребує новітніх тактик просторової орієнтації, індивідуального укриття й координації з технічними засобами їх ураження; вимагає уніфікації дій у рамках службово-бойової діяльності, зокрема у складі патрульних груп, блокпостів, конвоїв тощо.

Окремо не розкрито: ґендерно-специфічні аспекти готовності курсантів і курсанток до дій в екстремальних умовах СБД; вплив умов навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання (вищих військових навчальних закладах) системи МВС України на рівень сформованості відповідних професійних компетентностей; інтеграцію спеціальної фізичної, тактичної та психофізичної підготовки у напрямі готовності до самозбереження. Таким чином, постає потреба у цілісному науковому дослідженні, що включатиме:

1) розробку структурно-функціональної моделі готовності до самозбереження в умовах загрози з боку бойових дронів;

2) визначення чітких критеріїв, діагностичних показників і рівневих характеристик цієї готовності;

3) емпіричну перевірку обґрунтованих параметрів на цільовій вибірці майбутніх офіцерів (учасників педагогічного експерименту).

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх офіцерів до самозбереження від атак бойових дронів-камікадзе в екстремальних умовах службово-бойової діяльності (на прикладі курсантів та курсанток вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України).

Методи дослідження: аналіз і синтез наукових джерел (спеціалізованих інтернет-ресурсів), порівняльний аналіз, системний підхід, класифікація і типологізація, дедукція й індукція, педагогічне моделювання, екстраполяція, абстрагування та ідеалізація. Крім цього, використано особистий досвід організації системи професійної освіти (спеціальної фізичної підготовки) майбутніх офіцерів, а також наявний бойовий досвід військовослужбовців (правоохоронців) Сил безпеки і оборони України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах зростаючої ролі безпілотних літальних апаратів у сучасних бойових діях питання формування готовності майбутніх офіцерів до самозбереження від атак дронів-камікадзе набуває особливої актуальності. За результатами системного аналізу наукових джерел, практичного досвіду підготовки військовослужбовців та рекомендацій партнерів по НАТО, перший блок ініціативної науково-дослідної роботи на тему «Фізичний захист» (шифр «Вживання») було присвячено теоретичному обґрунтуванню сутності, структури та змісту готовності до самозбереження в екстремальних умовах службово-бойової діяльності [16].

Питанням визначення критеріїв, показників, рівнів (ступенів) сформованості готовності представників інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ) до професійної діяльності присвячені наукові праці: О. Хацаюка, А. Вороніна, О. Кравченко [17], В. Климовича, В. Бурхайла, К. Березяк, М. Кузнецова, Т. Людовик [18], В. Шемчука, О. Шемчук [19].

Аналізуючи науково-методичні джерела, доцільно констатувати, що критерій – це ознака, підстава або міра, що використовується для оцінювання, порівняння чи класифікації явищ, процесів, результатів педагогічної діяльності відповідно до заданих цілей і нормативів. Іншими словами, критерії виконують функцію: еталонів (зразків, з якими співвідносять результати), орієнтирів (що саме слід оцінювати), підстав для встановлення рівня, якості або ефективності.

Серед сутнісних характеристик поняття «критерій» у класичній педагогіці виділяють: об'єктивність – критерії повинні базуватися на науково-обґрунтованих і загально визнаних положеннях; валідність – відповідність сутності досліджуваного явища або процесу; операційність – можливість практичного застосування для вимірювання чи порівняння; системність – узгодженість із метою, завданнями, змістом і методами навчально-виховного процесу. У класичному педагогічному словнику також наголошується, що «критерій – це вихідна основа (міра) для оцінювання ступеня досягнення мети навчання чи виховання» [20].

Підсумовуючи наведене, доцільно зазначити, що характеристика поняття «критерій (критерії)» безпосередньо детермінується особливостями об'єкта дослідження, його сутнісними й функціональними ознаками. Водночас «моніторинг» доцільно розглядати як цілісний методологічний інструментарій управління якістю професійної підготовки військовослужбовців інституцій сектору безпеки і оборони України. Застосування моніторингових процедур дозволяє здійснювати комплексну, об'єктивну та систематичну оцінку фактичного рівня сформованості досягнень майбутніх офіцерів у процесі набуття ними професійних компетентностей.

На переконання вчених і практиків, зокрема: А. Кононенка, П. Рибалки, О. Шабаліна, В. Шемчука, О. Хацаюка, В. Ягупова (та інш.), підходи до визначення «критеріїв» готовності до здійснення дії або професійної діяльності можуть суттєво варіюватися залежно від конкретного контексту їх застосування. Зокрема, окремі ефективні підходи передбачають врахування комплексу чинників, серед яких виділяють: ґрунтовний аналіз ризиків, оцінювання наявних ресурсів і можливостей, визначення цілей (об'єкта діяльності), а також урахування психологічних аспектів сформованості індивідуальної готовності особистості до виконання завдань за призначенням.

Поглиблений моніторинг спеціалізованих інтернет-ресурсів, а також аналіз сучасної

науково-методичної (довідкової) літератури у межах обраного напрямку дослідження засвідчують, що низкою науковців (А. Гурман, А. Каленський, О. Кириченко, Т. Лисак, Ю. Лісниченко, С. Хатунцева) запропоновано різні підходи до визначення критеріїв оцінювання професійної готовності. Акцент варто зробити на тому, що саме в межах зазначених підходів здійснюється оцінка рівня сформованості готовності до певних видів професійної діяльності. Така готовність розглядається як інтегративне утворення, що охоплює сукупність професійно релевантних знань, умінь і навичок, необхідних майбутнім офіцерам для ефективного виконання ними завдань за призначенням.

Таким чином, у процесі діагностики критеріїв сформованості готовності майбутніх офіцерів до здійснення професійної діяльності доцільно орієнтуватися на провідні структурні компоненти, що реалізуються в системі професійної (індивідуальної, службової) підготовки представників інституцій СБОУ. Ефективність такого підходу підтверджується результатами наукових досліджень і практичним досвідом фахівців у відповідній сфері (М. Кузнецов [5], М. Medvid, О. Khatsaiuk, К. Sydorchenko, S. Vorok, A. Kernas, M. Borovyk [12], С. Білецький, І. Приходько [14], О. Хацаюк, А. Воронін, О. Кравченко [17], В. Шемчук, О. Шемчук [19]).

У свою чергу, низкою учених (В. Пономарьов, І. Ковальчук [2], А. Сердюк, В. Шпак [4], М. Horowitz [7], О. Хацаюк, Ю. Куріс, А. Титович, В. Щерблюк, В. Волянський [16]) зосереджується увага на тому, що готовність майбутніх офіцерів визначається як інтегрована професійно важлива якість особистості, що передбачає спроможність своєчасно і адекватно реагувати на загрозу застосування ударних безпілотних засобів ураження шляхом реалізації комплексу когнітивних, операційно-діяльнісних, мотиваційно-вольових і психофізіологічних механізмів самозахисту.

Структурно ця готовність була представлена чотирма взаємопов'язаними компонентами: когнітивним, що включає знання про типи дронів-камікадзе, їх тактико-технічні характеристики, алгоритми поведінки в умовах атаки; операційно-діяльнісним, який репрезентує практичні навички розпізнавання загрози, укриття, евакуації, використання індивідуальних і колективних засобів захисту; мотиваційно-вольовим, що відображає професійну мотивацію, готовність до ризику та самоконтролю та психофізіологічним, який характеризує здатність до швидкого реагування, стресостійкість, витривалість в умовах загрози.

Визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості цієї готовності ґрунтувалося на поєднанні теоретичних і емпіричних методів: системного аналізу науково-методичних джерел, моделювання, експертного оцінювання, анкетування курсантів і курсанток вищих військових навчальних закладів системи МВС України (інституцій СБОУ).

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи членами науково-дослідної групи були визначені наступні критерії оцінювання зазначеного виду готовності:

1) когнітивно-інформаційний критерій, що виявляється у глибокому володінні знаннями про: характеристики ударних дронів; ознаки підготовки до атаки; тактику дій особового складу у разі загрози;

2) операційно-практичний критерій, що охоплює рівень сформованості умінь: оцінювати ризики і прогнозувати напрямки атаки; використовувати укриття і засоби інженерного захисту; взаємодіяти у складі підрозділу під час організації протидії;

3) мотиваційно-ціннісний критерій, який характеризує: позитивну професійну мотивацію до самозбереження; усвідомлення цінності власного життя та життя підлеглих; готовність до мобілізації внутрішніх ресурсів у стресових ситуаціях;

4) психофізичний критерій, що передбачає: швидкість реакції на раптову загрозу; здатність зберігати контроль над поведінкою; витривалість у тривалих екстремальних умовах СБД.

Для кожного критерію було визначено показники (індикатори, див. табл. 1), що дозволяють здійснювати якісно-кількісну оцінку, а саме: обсяг і правильність відтворення знань (точність виконання практичних дій; стійкість уваги і самоконтролю під навантаженням; рівень домінування професійно-значущих мотивів).

На основі узагальнення результатів попередніх досліджень (М. Волков [1], М. Horowitz [7], М. Medvid, О. Khatsaiuk, К. Sydorchenko, S. Vorok, A. Kernas, М. Borovyk [12], О. Хацаюк, А., Воронін, О. Кравченко [17], В. Шемчук, О. Шемчук [19]) членами науково-дослідної групи запропоновано трирівневу модель сформованості зазначеного виду готовності:

1) високий рівень (характеризується системними знаннями, відпрацьованими вміннями, стійкою професійною мотивацією та високою стресостійкістю; курсанти та курсантки демонструють здатність самостійно приймати рішення та діяти у змодельованих екстремальних умовах СБД);

2) середній рівень (передбачає достатній обсяг знань і навичок, що потребують корекції у складних ситуаціях; мотивація є ситуативно стійкою, психофізіологічні якості перебувають на середньому рівні);

3) низький рівень (характеризується фрагментарними знаннями, недостатніми практичними вміннями, переважанням зовнішніх мотивів і низькою здатністю до самоконтролю в екстремальних умовах СБД).

Беручи до уваги наукові концепції учених: М. Кузнецова [5], М. Horowitz [7], О. Khatsaiuk, М. Medvid, В. Maksymchuk, О. Kurok, Р. Dziuba (та інш.) [9], В. Климовича, В. Бурхайла, К. Березяк, М. Кузнецова, Т. Людовик [18], І. Зязюна, Л. Крамущенко, І. Кривоноса [20], а також результати попереднього етапу дослідження (О. Хацаюк, Ю. Куріс, А. Титович, В. Щерблюк, В. Волянський [16]), членами науково-дослідної групи відпрацьована таблиця (табл. 1) у якій структуровано визначені необхідні критерії, показники та рівні сформованості.

Обґрунтовані критерії, показники та рівні сформованості готовності можуть бути покладені в основу: програм професійної підготовки майбутніх офіцерів; індивідуального планування практичних занять (тренінгів); моніторингу успішності засвоєння навчального матеріалу; розроблення системи педагогічної діагностики та сертифікації готовності до самозбереження.

Таблиця 1

Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів до самозбереження від атак дронів-камікадзе

Критерій	Показники	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Когнітивно-інформаційний	Знання типів дронів, розуміння алгоритмів атак, знання основ (тактики) самозбереження.	Володіє системними, глибокими знаннями, вміє застосовувати у нестандартних ситуаціях.	Має загальні знання, іноді потребує допомоги або підказки.	Знання фрагментарні, допускає суттєві помилки.
Операційно-практичний	Навички розпізнавання загрози, вміння швидкого пошуку та ефективного використання укриття, евакуації (навички домедичної допомоги). Навички застосування засобів індивідуального захисту.	Упевнено виконує дії у стандартних і нестандартних умовах.	Виконує дії у стандартних умовах з незначними помилками.	Демонструє невпевненість, потребує постійної допомоги.
Мотиваційно-ціннісний	Усвідомлення значущості самозбереження. Внутрішня професійна мотивація. Готовність до відповідальних рішень.	Висока мотивація, ініціативність, чітке усвідомлення професійних обов'язків.	Мотивація нестійка, діє переважно під контролем або зовнішнім впливом.	Низька мотивація, пасивність, відсутність прагнення до вдосконалення.
Психофізичний	Швидкість реакції. Рівень стресостійкості. Самоконтроль у екстремальних умовах СБД.	Швидко та правильно (ефективно) реагує на загрозу, здатен діяти у стресових умовах.	Реакція уповільнена, допускає помилки під впливом стресу (значного психофізичного навантаження).	Дезорганізований у стресі, відсутність самоконтролю.

Таким чином, результати дослідження створюють науково-практичне підґрунтя для підвищення ефективності підготовки офіцерських кадрів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання (вищих військових навчальних закладах) системи МВС України (інших інституцій сектору безпеки і оборони України) в умовах зростаючої загрози використання бойових дронів-камікадзе.

Висновки і перспективи подальших розробок.

В процесі дослідно-аналітичної роботи визначено систему критеріїв оцінювання сформованості готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до самозбереження в умовах загрози дронів-камікадзе, до якої увійшли: когнітивно-інформаційний, операційно-практичний, мотиваційно-ціннісний та психофізичний критерії. Крім цього, нами окреслено та описано відповідні показники кожного критерію, що дозволяють здійснити диференційоване вимірювання рівня зазначеного виду готовності, а також охарактеризовано три рівні сформованості готовності представників досліджуваної категорії до самозбереження від атак бойових дронів-камікадзе (високий, середній та низький рівні).

Результати теоретичного дослідження є підґрунтям для розробки спеціалізованих тренінгових програм, методичних рекомендацій (педагогічних моделей, технологій), спрямованих на збалансоване та ефективно формування готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до самозбереження в умовах застосування високотехнологічних засобів ураження противника.

Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають: поглиблене вивчення психологічних механізмів самозбереження в умовах загрози ураження бойовими дронами-камікадзе, зокрема розвитку професійної стресостійкості, емоційної стабільності та здатності до самоконтролю; розроблення та апробація інтегрованих програм психофізичної, спеціальної фізичної та тактико-спеціальної підготовки, спрямованих на підвищення готовності до самозбереження в умовах динамічних змін тактики противника і застосування високотехнологічних засобів ураження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волков М. І. Сучасні підходи до організації протидії безпілотним літальним апаратам у бойових умовах. *Військово-науковий вісник*. 2022. Вип. 4. С. 15-22.
2. Пономарьов В. П., Ковальчук І. С. Технічні та тактичні засоби протидії дронам-камікадзе. *Збірник наукових праць Національної академії сухопутних військ*. 2021. Вип. 3. С. 45-52.
3. Гончаренко С. М. Використання безпілотних комплексів у сучасних конфліктах: виклики для військової освіти. *Науковий часопис НУОУ*. 2023. Вип. 4. С. 63-70.
4. Сердюк А. Г., Шпак В. І. Актуальні напрями професійної підготовки офіцерського складу до протидії загрозам з повітря. *Вісник Національної гвардії України*. 2022. Вип. 2. С. 88-95.
5. Кузнецов М. С. Формування готовності офіцерів до дій у екстремальних умовах. *Військова педагогіка і психологія*. 2021. Вип. 2. С. 25-33.
6. Scharre P. *Army of None: Autonomous Weapons and the Future of War*. W. W. Norton & Company. New York. 2018. 436 p.
7. Horowitz M. C. The Ethics & Morality of Robotic Warfare: Assessing the Debate over Autonomous Weapons. *Daedalus*. 2016. Vol. 145 (4). С. P. 25-36.
8. Zakrzewski S. Legal Challenges of Counter-UAS Operations in Armed Conflict. *Journal of International Humanitarian Legal Studies*. 2020. Vol. 11 (2). P. 245-272.
9. Khatsaiuk O., Medvid M., Maksymchuk B., Kurok O., Dziuba P., Tyurina V., Chervonyi P., Yevdokimova O., Levko M., Demchenko I., Maliar N., Maliar E., Maksymchuk I. Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *RREM*. 2021. Vol. 13 (2). P. 457-475. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/431%20%20>
10. Самсонов Ю. В., Белашов Ю. О., Хацаюк О. В., Задорожний К. А., Толокнєв В. О., Шабатура С. О., Повар О. В., Магмет Т. М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до застосування новітніх зразків високоточної зброї із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. Вип. 2 (160). С. 155-161.
11. Хацаюк О. В., Коломоєць О. Д., Гогоць В. Д., Кузьменко В. Л., Олексієнко С. В., Кислиця С. М. Тактична підготовленість майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу (сили). *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. Вип. 8 (168). С. 163-170.
12. Medvid M., Khatsaiuk O., Sydorchenko K., Vorok S., Kernas A., Borovyk M. Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *RREM*. 2024. Vol. 16 (2). P. 336-355. <https://doi.org/10.18662/rrem/16.2/860>
13. Воронін С. І., Степаненко О. В. Психологічні аспекти підготовки військовослужбовців до застосування сили і холодної зброї у бойових умовах : посіб. Київ, 2019. 143 с.
14. Білецький С. П., Приходько І. Г. Психологічна стійкість військовослужбовців як чинник бойової готовності. *Педагогіка безпеки*. 2020. Вип. 3. С. 41-49.
15. Ковальчук В. П., Андрущенко Т. М. Психологічна стійкість та бойова готовність військовослужбовців: методи оцінки. *Наука і оборона*. 2021. Вип. 2. С. 44-50.
16. Хацаюк О. В., Куріс Ю. В., Титович А. О., Щерблюк В. А., Волянський В. Г. Формування готовності військовослужбовців до фізичного захисту від «Дронів» в екстремальних умовах службово-бойової діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 81 (2). С. 130-139.
17. Хацаюк О., Воронін А., Кравченко О. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27 (5). С. 168-177.
18. Климович В. Б., Бурхайло В. А., Березяк К. М., Кузнецов М. В., Людовик Т. В. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до виконання завдань за призначенням в умовах водного середовища. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 33 (1). С. 220-222.
19. Шемчук В. А., Шемчук О. М. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів різних інституцій сектору безпеки і оборони України до службово-бойової діяльності в умовах хімічної, біологічної, радіаційної та ядерної небезпеки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Вип. 75 (3). С. 21-26.
20. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. Педагогічна майстерність : підручник. Київ, 1997. 349 с.